

Пані Метелиця

В. Грімм

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Якоб і Вільгельм Грімм
«ПАНІ МЕТЕЛИЦЯ» та інші казки
ПАНІ МЕТЕЛИЦЯ

Жила на світі вдова, і мала вона дві доньки. Одна з них була гарна й роботяща, а друга — бридка й ледача. Та бридку й ледачу вдова любила більше, бо то була її рідна донька, а пасербиця мусила виконувати в хаті всю чорну роботу. Бідолашна дівчина сиділа щодня на битому шляху біля колодязя і все пряла й пряла, аж до крові на пальцях. Одного разу вона так порізалася, що кров на веретено крапнула. Схилилася дівчина над колодязем, хотіла помити його, а воно вислизнуло з її рук та й упало в воду.

Заплакала дівчина, побігла до мачухи та й розповіла, яке лихо з нею сталося. А мачуха як розкричиться! Лаяла вона дівчину, лаяла, аж урешті наказала:

— Уміла впустити веретено — лізь у криницю й діставай!

Пішла дівчина до колодязя і, не маючи іншої ради, скочила вниз по веретено. Зі страху вона знепритомніла, а коли розплющила очі, побачила, що лежить на прекрасному лузі. Сяло сонце, і сила-силенна квітів цвіла навколо. Пішла вона тим лугом і натрапила на піч, у якій було повно хліба. Хліб став гукати до неї:

— Ой, витягни мене, витягни мене, бо згорю, я вже давно спікся!

Дівчина підійшла до печі, лопатою повитягала весь хліб та й пішла собі далі. Аж бачить — стоїть яблуня, що аж згинається від яблук, та й просить:

— Ой, обтруси мене, обтруси мене, яблука мої давно вже достигли!

Дівчина труснула яблуню, і яблука градом посипалися на неї, а вона все трусила, аж поки жодного яблука не залишилося на яблуні. Тоді поскладала яблука на купу та й пішла собі далі. Аж ось прийшла вона до маленької хатини, з якої крізь віконце визирала

стара баба.

Як помітила дівчина її великі зуби, злякалась і втікати намірилась. А стара гукнула їй услід:

— Не бійся, дитинко! Зоставайся в мене. Як будеш добре робити хатню роботу, то й тобі добре буде. Найкраще дбай про постіль, стели старанно і добре вибивай подушки, щоб пір'я летіло! Тоді на світі йтиме сніг, бо я — пані Метелиця 1.

Як почула дівчина такі лагідні слова, відлягло їй од серця, вона погодилася залишитися і зразу ж за роботу взялася.

Дівчина у всьому догоджала старій, так збивала їй подушки, що аж пір'я летіло, мов сніжинки. Тому жилося їй у старої добре, ніколи не чула вона від неї лихого слова і щодня їла і смажене, й пряжене.

Пробула вона у старої певний час та й засумувала. Сама спершу навіть не знала, чого їй бракує, та нарешті зрозуміла, що нудьгує за домівкою. Хоч їй тут у тисячу разів краще було, одначе тягло її додому. Тож і сказала вона старій:

— Затужила я за рідною домівкою. Хоч мені тут у вас дуже добре живеться, та довше я не можу лишатися, треба мені повертатися нагору, до своїх.

Пані Метелиця промовила:

— Мені подобається, що ти не забула рідної домівки. А за те, що ти мені вірно служила, я сама тебе нагору виведу.

Взяла вона дівчину за руку і провела до великої брами. Брама відчинилася, і щойно дівчина ступила на поріг, линув сильний золотий дощ — і все золото залишалось на ній, вкрилась вона ним з ніг до голови.

— Це тобі за те, що ти в усьому була старанна, — сказала пані Метелиця. Віддала вона дівчині й загублене веретено. Тоді брама зачинилась, і дівчина опинилася на землі, недалеко від хати мачухи. А як увійшла вона у двір, півень, що сидів на цямрині, заспівав:

Кукуріку, кукуріку!

Наша дівчина іде,

На ній золота без ліку!

Зайшла дівчина до хати, а мачуха з донькою не знають, де її посадити, бо вона вся золотом укрита.

Дівчина й розповіла про все, що з нею сталося. Послухала мачуха, як вона дослужилася до такого великого багатства, та й захотіла своїй бридкій і ледачій доньці такого самого щастя здобути.

Отож пішла ледарка до колодязя, сіла та й пряде, а щоб веретено було в крові, вколола собі пальця, а всю руку всунула у густий терен. А потім кинула веретено у колодязь та сама вскочила за ним.

Та й опинилась, як і сестра, на прекрасному лузі і пішла тією самою стежкою. Дійшла вона до печі й почула, як хліб кричить:

— Ой, витягни мене, витягни мене, бо згорю. Я вже давно спікся!

А ледарка відповіла:

— Охота мені бруднитись біля тебе!

Та й пішла собі далі. Незабаром дійшла до яблуні, а та просить:

— Ой, обтруси мене, обтруси мене, мої яблука давно вже достигли.

А та буркнула:

— Е ні! Ще якесь яблуко впаде мені на голову.

Та й пішла собі далі. Аж нарешті прийшла до хатини пані Метелиці і відразу ж найнялася до неї.

Першого дня вона дуже старалася, слухалась пані Метелицю, коли та загадувала їй роботу. Адже в ледащиці тільки й думки було, що про золото, яке їй стара подарує. Однак на другий день вона вже стала лінуватися, а на третій день — іще більше, навіть вставати вранці не схотіла. Вона й постелі пані Метелиці не постелила, як слід, і подушок не позбивала, щоб аж пір'я летіло.

Це скоро набридло старій, і вона сказала дівчині, що її служба закінчилася. Ледарка дуже зраділа, сподіваючись, що тепер на неї полине золотий дощ. Пані Метелиця привела її до брами, і щойно дівчина ступила на поріг, як на неї перекинувся великий казан смоли.

— Оце твій заробіток! — сказала пані Метелиця і зачинила браму.

І прийшла ледарка додому, вся смолою вкрита. А півень на цямрині побачив її та й заспівав:

Кукуріку, кукуріку!

Наша ледарка іде,

І брудна буде довіку.

І справді, смола так прилипла до ледарки, що не відмивалася, скільки та й жила на білому світі.

ВОВК І СЕМЕРО КОЗЕНЯТ

Жила собі стара коза, в якій було семеро маленьких козенят, і любила вона їх, як лиш мама любить своїх дітей. Якось зібралась вона до лісу сходити, їсти принести. Покликала всіх сімох козенят та й каже їм:

— Любі діти, я іду до лісу, а ви стережіться вовка! Якщо він сюди зайде, всіх вас поїсть! Цей лиходій здатен кого завгодно із себе вдати, але його грубий голос і чорні лапи ви одразу впізнаєте.

Козенята сказали:

— Люба матусю, не бійся за нас! Ми будемо пильні, а ти можеш іти.

Старенька мекнула та й спокійно вирушила в дорогу.

Невдовзі постукав хтось у двері й гукнув:

— Відчиніть, любі діти! Ваша мама прийшла, кожному щось принесла.

Але козенята впізнали грубий голос і зрозуміли, що це вовк.

— Ми не відчинимо, — сказали, — ти не наша мама! В неї тоненький лагідний голосок, а в тебе — грубий! Ти — вовчище!

— Відчиніть, любі діти! Ваша мама прийшла, кожному щось принесла.

Але вовк поклав свою чорну лапу на вікно, діти побачили це й закричали:

— Ми не відчинимо, у нашої мами нема чорного лаписька, як у тебе! Ти — вовчище!

І побіг вовк до пекаря й сказав:

— Я поранив лапу, помасти її тістом.

Щойно той намастив йому лапу, побіг вовчисько до мельника і сказав:

— Посип білого борошна на мою лапу.

Мельник подумав: «Вовк хоче, напевно, когось обдурити», — і відмовився, але вовк гаркнув:

— Як не зробиш цього, я тебе з'їм!

Мельник злякався і зробив, як вовк велів. Ось такі боягузи на світі бувають!

І пішов лиходій утретє до дверей, постукав та й каже:

— Відчиніть, любі діти! Ваша матінка додому прийшла і кожному щось із лісу принесла!

Козенята закричали:

— Покажи спершу свої лапи, щоб ми знали, чи це ти, любя наша матінко!

Той і приклав лапу до вікна. Козенята побачили білу лапу — і повірили, що то справді їхня мама, та й відчинили двері. Та увійшов вовк! Вони злякалися і кинулись ховатися. Одне стрибнуло під стіл, друге — в ліжку, третє — в грубку, четверте — на кухню, п'яте — в шафу, шосте — під балію, а сьоме — у великий дерев'яний годинник із маятником. Вовк усіх їх познаходив і, не церемонячись, одного за одним повкидав у свою пащу й поковтав. От лиш

найменшенького в годиннику не знайшов.

Вгамувавши своє бажання, вовк пішов собі, ліг на зеленій луці під деревом та заснув.

Невдовзі прийшла мама-коза додому з лісу.

Ой, що вона там побачила! Хатні двері — навстіж, стіл, стільці та лавки перекинуті, ковдри й подушки долі розкидані. Стала вона шукати своїх діток, але ніде не могла їх знайти. Кликala всіх по черзі на ім'я, але ніхто не відгукувався. Вже аж коли покликala наймолодшого, почула тоненький голосок:

— Люба матусю, я в годиннику сиджу.

Коза витягла його звідти, і воно розповіло їй, що приходив вовк і всіх інших поїв. Можете собі уявити, як вона плакала за своїми бідолашними дітьми!

Вийшла вона нарешті з плачем із хати, а маленьке козенятко — за нею. Прийшла коза на луку, а там вовк під деревом лежить і хропе, аж гілки вгинаються. Роздивилась вона його з усіх боків і побачила, що в його роздутomu череві щось ворухиться й товчється.

«Ой, Боже ж ти мій! — подумала. — Напевно, мої бідолашні діти, якими він на вечерю напхався, ще живі».

Маленьке козенятко побігло додому і принесло ножиці, голку та нитки. Коза розрізала чудовиську черево — і всі козенята повистрибували один за одним. І всі були живі, неушкоджені, бо жадібний вовчисько їх цілими ковтав. Оце була радість! Діти обнімали свою любу матінку, аж підстрибували на радощах!

Тут коза сказала:

— А тепер ідіть пошукайте великих камінців. Ми напхаємо їх у черево цьому страховиську, поки спить.

Семеро козенят наноси́ли каміння, напхали ними вовкове черево, скільки влізло. Коза швиденько зашила його, а вовк нічого й не помітив, навіть не поворухнувся.

Аж ось нарешті вовк виспався й на ноги звівся. А від тих камінців у череві стала його спрага мучити, і пішов він до криниці напитися. Коли йшов, важко перевалюючись із боку на бік, камінці в животі стукалися й гуркотіли.

А вовк вигукував:

Що там стукає,

Що там грюкає

У моєму животі?

Я думав — козенята,

А то лиш камінці.

А коли нагнувся води попити, потягло його важке каміння донизу. Шубовснув вовк у криницю та й утопився! Як побачили це семеро козенят, прибігли-прискакали до мами, закричали голосно:

— Немає більше лихого вовка! Немає більше лихого вовка! — та й на радощах пішли з мамою в танок навколо криниці.

БРАТИК І СЕСТРИЧКА

Узяв якось братик свою сестричку за руку та й каже:

— З тих пір, як померла мама, немає в нас ані хвилини веселої. Мачуха б'є нас щодня, а підійдемо ближче — ногами копає і геть проганяє. Їмо ми тільки хлібні крихти, що залишаються на столі... Собачці під столом і то краще живеться — коли-не-коли, а кидають іноді добрий шматок зі столу. Боже мій, якби про це знала мама! Ходімо разом у світ широкий!

Цілий день йшли вони луками, полями й по камінню йшли, а коли став накрапати дощ, сестричка сказала:

— Це плачуть разом Бог і наші серця!

Ввечері придибали вони до великого лісу і були такі втомлені з горя, голоду й довгої дороги, що залізли в дупло дерева й заснули.

Наступного ранку, коли прокинулися, сонце стояло високо в небі й тепло зазирало в дупло. Братик сказав:

— Сестричко, я так хочу пити! Якби знав, де струмок, пішов би й напився. Мені здається, що десь близько дзюрчить вода.

Братик підвівся, взяв сестричку за руку, й стали вони шукати струмок. А зла мачуха була відьма і бачила, куди діти пішли з дому. Вона потай прокралася за ними, як це вміють робити відьми, і зачарувала всі струмки в лісі.

Тому, знайшовши невеличкий струмок, який стрибав, поблискуючи, по камінцях, братик захотів напиться з нього, але сестричка почула, як вода, дзюркочучи, промовляла:

Хто з мене нап'ється, той тигром стане!

Хто з мене нап'ється, той тигром стане!

Отож сестричка застерегла:

— Братику, не пий, прошу тебе, бо звіром станеш і розірвеш мене.

Братик не пив, хоча дуже йому спрага дошкуляла, а сказав тільки:

— Почекаю до наступного струмка.

Коли вони підійшли до іншого струмочка, почула сестричка, як він теж говорив:

Хто з мене нап'ється, той вовком стане!

Хто з мене нап'ється, той вовком стане!

Отож сестричка застерегла:

— Братику, прошу тебе, не пий, бо вовком станеш і проковтнеш мене.

Братик не пив, однак сказав:

— Я почекаю, поки ми наступний струмок знайдемо, але тоді я вже неодмінно нап'юся, хоч би що ти мені говорила. Дуже вже пити хочеться!

Прийшли вони до третього струмочка, почула сестричка, як він, дзюркочучи, говорив:

Хто з мене нап'ється, той стане косулею!

Хто з мене нап'ється, той стане косулею!

Сестричка сказала:

— Ой, братику, прошу тебе, не пий, бо станеш косулею та й утечеш від мене.

Але братик схилився до струмочка навколішки, нагнувся і став пити. І щойно його вуста до водички торкнулися, перетворився він на маленьку косулю.

Заплакала сестричка над бідолашним зачарованим братиком, і косулька теж заплакала й сиділа сумна-пресумна біля неї. Нарешті дівчинка мовила:

— Не журися, люба косулько, я тебе ніколи не покину.

Вона зняла свою золоту підв'язку, пов'язала косульці довкола шиї, нарвала осоки й сплела з неї м'якого мотузочка. Потім накинула косулі цей мотузочок на шию та й повела її за собою, все далі й далі в ліс.

Ішли вони довго-довго і прийшли нарешті до маленької хатинки. Дівчинка зазирнула до порожньої оселі й подумала: «Тут ми зможемо залишитися жити».

Вона зібрала для косульки трохи листя і моху, зробила їй м'яку постельку. Щоранку ходила вона до лісу збирати коріння, ягоди й горіхи, а для косульки приносила м'яку траву й годувала її з рук, а косулька радо стрибала довкола неї. Ввечері, коли сестричка, втомлена, читала молитву, клала свою голову на спинку косульки, яка була їй за подушку і тихо засинала. Ох, якби братик знову мав людську подобу, як добре їм жилося би!

Так їм і велося, доки вони самі в дикому лісі були. Та сталося так, що король тієї країни спорядив у той ліс велике полювання. І пролунали в лісі звуки мисливських сурем, гавкання собак, веселий свист та улюлюкання мисливців. Косулька чула все це, та й закортіло і їй на полювання.

— Ох, — сказала вона до сестрички, — пусти мене на полювання, довше терпіти я не можу, — і просила, аж поки та погодилася.

— Гляди ж мені, — сказала сестричка, — увечері повертайся, від буйних мисливців замкну я двері, а щоб я тебе впізнала, постукай і скажи: «Сестричко,пусти мене!» А якщо ти так не скажеш, я не відчиню тобі дверей.

І пострибала косулька в ліс, й було їй так добре-весело гуляти на волі. Побачили король і мисливці красиву тварину та й погналися за нею, але не змогли наздогнати, а коли їм уже здавалося, що впіймали її, вона стрибнула у зарослі і зникла з їхніх очей.

А коли стемніло, прибігла косулька до хатинки, постукала і сказала:

— Люба сестричко,пусти мене!

Маленькі двері відчинилися, вона вбігла і цілу ніч відпочивала на м'якій постельці. Наступного ранку знову почалося полювання, і коли косулька знову почула звуки мисливські сурми та улюлюкання, вже не мала спокою, тож знову стала проситися:

— Люба сестричко, відчини двері,пусти мене погуляти!

Сестричка відчинила їй двері та й каже:

— Але гляди, увечері повертайся і своїх слів не забудь сказати!

Король і каже:

— Завтра ще раз поїдемо на полювання!

А сестричка дуже злякалася, коли побачила, що її косулька поранена. Вона змила кров, приклала до рани травички і сказала:

— Іди, люба косулько, лягай на постельку, і рана твоя загоїться.

Рана була невелика, і до ранку від неї не зосталося й сліду. Тож коли косулька знову почула веселі звуки полювання, сказала:

— Я не можу вдома сидіти, мушу там бути! Ось побачиш, мене ніхто не впіймає!

Сестричка заплакала та й каже:

— Тепер вони тебе вб'ють, а я залишуся самотня в лісі, покинута всім білим світом. Не пущу я тебе!

— То я тоді тут з туги помру, — відповіла косулька, — коли я чую великий мисливський ріг, то ноги самі несуть мене!

Що було робити сестричці? З важким серцем відчинила вона їй двері, і косулька, жвава та весела, пострибала до лісу. Коли ж король побачив її, сказав своїм мисливцям:

— Тепер полюйте цілий день, аж до ночі, але глядіть, щоб ніхто її не поранив!

А як сонце зайшло, король попросив того мисливця:

— Ходи й покажи мені ту лісову хатинку.

І підійшов він до маленьких дверей, постукав і гукнув:

— Люба сестричко, впусти мене!

Двері відчинилися, король зайшов й бачить — стоїть там дівчина, та така гарна, якої ще зроду-звіку він не зустрічав. Дівчина злякалась, як побачила, що це не косулька, а якийсь чоловік зайшов, а на голові в нього золота корона. Але король дивився на неї привітно, простягнув їй руку і мовив:

— Хочеш, підемо зі мною у мій замок і будеш моєю любовою дружиною?

— Так, — відповіла дівчина, — але косульку я візьму з собою, не покину її.

Король погодився:

— Добре, нехай вона залишається біля тебе все життя і ні в чому нестатку не знає.

Тим часом прискакала косулька, сестричка знову прив'язала її до мотузочка з осоки, взяла мотузок в руку і разом із косулькою вийшла з лісової хатки.

Король узяв гарну дівчину на коня та й повіз її в замок, там справили пишне весілля. Стала вона тепер пані королева, і жили вони довго й щасливо, косульку доглядали й годували, і вона

стрибала в королівському саду. Але зла мачуха, через яку діти пішли у світ, думала, що сестричку розірвали в лісі звірі, а косульку-братика мисливці вбили. Коли ж вона почула про їхнє щастя й про те, що їм так добре живеться, її серце запалало заздрістю й злістю, і не мала вона відтоді вже спокою. Не було в неї іншої думки, аніж як би то на обох біду накликати.

А її рідна донька, бридка, як темна ніч, ще й одноока, дорікала матері:

— Це я мала бути королевою.

— Ти вже помовч, — сказала стара їй і заспокоїла: — Прийде час — я все зроблю, як треба.

Пройшло трохи часу, народила королева гарненького хлопчика, а король саме на полюванні був. Стара відьма набула подобу покоївки, зайшла до кімнати, де лежала королева, і сказала хворій:

— Ходіть, купіль уже готова, вона вам допоможе і додасть сил. Ходіть швидко, а то вода прочахне.

Її донька була поруч, вони занесли ослаблю королеву в купальню і вкинули у ванну. Замкнули двері на ключ і втекли. А в купальні так напалили, що гарна молода королева незабаром померла там від задухи.

Зробивши це, взяла стара свою доньку, одягнула їй на голову чепчик і поклала в ліжко замість королеви. Зробила її схожою на королеву, лиш не могла вставити другого ока. І щоб король нічого не зауважив, довелося їй лежати на тім боці, де в неї не було ока. Ввечері, коли король повернувся додому, почув, що в нього народився синочок, щиро зрадив і захотів провідати свою любу дружину та й подивитися, що вона робить. Але стара закричала:

— Стривайте, не чіпайте запони! Королеві несила на світло дивитися, їй спокій потрібен!

То король і пішов, не знаючи, що в ліжку лежить несправжня королева. Надійшла північ, усі спали, і тут помітила нянька, що

сиділа в дитячій кімнаті біля колиски, — вона сама лиш не спала, — як відчинилися двері і зайшла у покої справжня королева. Вона взяла на руки дитину з колиски та й стала годувати. Потім підбила подушку, поклала дитину в колыску і накрила покривальцем. Про косульку вона теж не забула, пішла в куточок, де та лежала, й погладила її по спинці. Потім знову тихенько вийшла. Нянька запитала наступного ранку сторожів, чи заходив хтось уночі в замок, але ті відповіли:

— Ні, ми нікого не бачили.

Приходила королева так багато ночей і ніколи при цьому не зронила жодного слова. Нянька бачила її щоразу, але не наважувалась нікому про це розповісти.

Ось пройшов деякий час, і одного разу королева вночі заговорила:

Що робить моя дитина?

Що робить моя косулька?

Двічі я ще з'явлюся

І більш ніколи не повернуся.

Нянька нічого не сказала їй, але коли та зникла, пішла до короля та й усе йому розповіла. Король і каже:

— Боже мій! Що це означає? Наступної ночі я сам біля дитини вартуватиму.

Вночі прийшов він у дитячу кімнату, а опівночі знову з'явилася королева й промовила:

Що робить моя дитина?

Що робить моя косулька?

Лиш один раз я ще з'явлюся

І більш ніколи не повернуся.

Вона доглядала дитину, як це звичайно робила, а тоді зникла. Король не наважився заговорити до неї, але наступної ночі теж не спав і вартував. Вона знову промовила:

Що робить моя дитина?

Що робить моя косулька?

Останній раз оце з'явлюся

І більш ніколи не повернуся.

Не зміг король стриматися, підбіг до неї і впізнав:

— Це ти, справжня моя люба дружино!

А вона відповіла:

— Так, я твоя люба дружина, — і тієї ж миті милістю Божою стала знову схожа на себе, свіжа, рум'яна та здорова. Тоді вона розповіла королю про лиходійство, вчинене злою відьмою та її донькою.

І звелів король привести обох до суду та й присудив їм суд таку кару: доньку відвели до лісу, де її розірвали звірі, а відьму вкинули у вогонь, де вона в муках згоріла. А коли від неї залишився лиш попіл, перетворилась косулька на людину, та й зажили братик і сестричка разом щасливо аж до самої смерті.

РАПУНЦЕЛЬ, АБО ЛЮЛ І ЧКА

Жили собі чоловік та жінка, і давно вже хотіли вони мати дитину, та все даремно. Ось нарешті з'явилась у жінки надія, що дорогий Бог виконає їхнє бажання.

• • •

Далі — у повній книжці «Пані Метелиця».

nashaknyga.com.ua